

N:o 40.

Ank. till Riksd. kansli den 6 april 1888, kl 3 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat tre särskilda motioner, i hvilka föreslås ändring af de i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 meddelade bestämmelser om hemortsrätt. Motionerna hafva afgifvits af herr *Back Per Ersson*, n:o 68, herr *A. Göransson*, n:o 140, och herr *J. Ericsson* i Norrby, med hvilken tre andra ledamöter af kammaren förklarar sig instämma, n:o 160.

De §§, i hvilka ändring blifvit ifrågasatt, hafva följande lydelse:

22 §: I fråga om fattigvård skall svensk medborgare, för hvilken behof deraf uppstår, anses, med nedan stadgade undantag, hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven.

23 §: Den, som fyllt sextio år, behåller derefter den hemortsrätt han då egde.

25 §: Har någon för sig, hustru eller minderårigt barn kommit i behof af fattigvård enligt 1 § innan ett år förflutit, sedan han, till följd af inflyttning, blifvit eller bort blifva mantalsskrifven inom visst fattigvårdssamhälle, eller har den, som med afseende å tilltänkt inflyttning mantalsskrifvits inom visst fattigvårdssamhälle, dit ej inflyttat, anses han icke hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom hvilket han sålunda blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, utan behåller han den hemortsrätt, han näst der förut egde. Detsamma gäller, der någon, som till följd af inflyttning blifvit eller bort blifva inom visst fattigvårdssamhälle mantalsskrifven, under

loppet af ett år näst derförut eller näst derefter för sig, hustru eller minderårigt barn af annat fattigvårdssamhälle åtnjutit fattigvård.

I den af de nu föreliggande motionerna, som åsyftar den mest genomgripande förändring, nemligen den af herr J. Ericsson afgifna, erinras om de tvister mellan fattigvårdssamhällen och de lidanden för fattigvårdsbehöfvande, hvilka förorsakas af de i 1871 års förordning och särskildt i dess 25 § meddelade föreskrifter rörande hemortsrätt; och föreslår motionären, till afhjelpande af dessa olägenheter, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring af nämnda § och öfriga §§ i förordningen, som deraf berördes, att en hvar för lifstiden behåller hemortsrätt i det samhälle, inom hvilket han blifvit född. Kommunerna skulle derigenom ock sättas i tillfälle att bereda sig lindring för framtiden i fattigvårdsbördan genom att för hvarje inom samhället födt barn göra insättning i lifränteanstalt, hvarå ränta skulle vid viss ålder få lyftas.

Ett sådant stadgande som det af motionären föreslagna skulle antagligen hafva den åsyftade verkan i afseende på upphörandet af tvisterna mellan fattigvårdssamhällena. Men det skulle i andra afseenden medföra betydande olägenheter. I fråga härom kan lagutskottet hänvisa till hvad som anförts i det den 5 december 1870 afgifna komitébetänkande, som ligger till grund för nu gällande fattigvårdsförordning. Det heter i nämnda betänkande (sid. 28):

»Jemväl har det varit ifrågasatt såsom lämpligt, att en hvar borde i fattigvårdshänseende tillhöra det samhälle, hvarest han blifvit född eller enligt meddelade stadganden borde anses hafva sin födelseort; men äfven denna grund för bestämmelse af hemortsrätt, hvilken nära sammanfaller med den, som i flertalet af de schweiziska kantonerna är hufvudsakligen gällande, komme utan tvifvel att medföra särdeles betänkliga olägenheter. Vid tillämpningen af en sådan grund skulle nemligen den allmänna fattigvårdstungan blifva högst obilligt fördelad emellan de särskilda samhällena, enär ganska många af dem, synnerligast de större städerna, till betydlig del befolkas med personer, som från andra samhällen inflytta, då deremot inom andra samhällen, särdeles de af naturen mera vanlottade landtkommunerna, flera medlemmar födas, än som inom desamma kunna finna sin bergning, och hvilka af sådan anledning redan i yngre år, sedan de hunnit utbildas till arbetsduglighet, måste till andra samhällen med rikare tillfällen till arbetsförtjenst utflytta; och det kunde ej för dessa fattigare samhällen blifva annat än allt för oskäligt betungande att bekosta all den fattigvård, de i följd af en sådan grund för bestämmelse om hemortsrätt skulle hafva att besörja. Dessutom måste det inträffa, att den, som komme i behof af fattigvård i annat samhälle, än der han hade hemortsrätt, ganska ofta blefve förvisad till ett sam-

hälle, inom hvilket han ej sedan sin barndom, om ens någonsin, vistats och der han, såsom för detsamma alldeles främmande, kunde blifva blottställd för hårdhet och ovilja, äfvensom att, då försörjningsorten vore aflägsen från vistelseorten, och hemforsling skulle medföra allt för dryga utgifter eller eljest vara omöjlig, fattigvård för honom måste beredas i vistelseorten på försörjningsortens bekostnad. I sist berörda hänseende har erfarenheten till och med visat, att åtskilliga schweiziska kommuner i följd af ifrågavarande grund för bestämmelse om hemortsrätt kommit att utom sitt område hafva flera fattiga att försörja än inom detsamma och sålunda blifvit betagna all möjlighet att väl ordna sin fattigvård och öfvervaka dess behöriga handhafvande. Det var ock hufvudsakligen de olägenheter, som voro förenade med de fattigas underhållande fjerran från de kommuner, i hvilka de hade hemortsrätt, som föranledde kantonen Bern att, huru svår öfvergången än var att verkställa, i fattigvårdslagarne af 1847 och 1857 göra hemortsrätten beroende af bostadsorten i stället för, såsom dittills, af personens födelseort; och då sådan erfarenhet vunnits i ett land med så ringa omfång, huru mycket svårare olägenheter vore då ej att befara här i riket, med dess ojemförligt större ytvidd och mera rörliga befolkning, derest den verkliga eller fingerade födelseorten blefve såsom hufvudsaklig grund för hemortsrättens bestämmande antagen.»

På dessa skäl, hvilka fortfarande torde ega giltighet, får utskottet hemställa,

- 1) att herr Ericssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Back Per Ersson anför i sin motion, att vid tillämpningen af 22 och 25 §§, hvari stadgades grunderna för förvärfvande af hemortsrätt, följdena i många fall visat sig både orättvisa och obilliga. Till stöd för sin åsigt om olämpligheten af nämnda stadgande anför motionären följande exempel: »En person flyttar t. ex. från ett samhälle *A*, hvarest han är född och uppfostrad, till samhället *B* i november 1885 och blir derstädes författningsenligt mantalskrifven för 1886; i januari 1886 flyttar han från *B* tillbaka till *A* eller ett annat samhälle, hvarest han icke förr än i november eller december samma år kan blifva mantalsskrifven för 1887. Nu kommer han i behof af fattigunderstöd i november eller december 1887, således efter att hafva vistats i *A* 20 à 22 månader, men ändå skall han, på grund af 25 § hafva, så länge han lefver eller behofvet af understöd fortfar, sin hemortsrätt

i *B*, der han vistats möjligen 2 à 3 månader.» Detta stadgande medför enligt motionärens tanke en obillig och betungande utgift för samhället *B*, som af den ifrågavarande personens arbetskraft njutit ringa eller ingen nytta, hvarför någon motvigt syntes böra nedläggas i fattigvårdssamhällenas hand mot den genom inflyttningsfriheten uppkommande möjligheten för ett samhälle att på ett annat kasta en försörjningsbörda, hvilken rätteligen borde tillhöra det samhälle, hvarifrån personen i fråga inflyttat. En dylik motvigt skulle efter motionärens förmenande i någon mån vinnas derigenom, att i 22 och 25 §§ ordet »mantalsskrifven» utbyttes mot *kyrkoskrifven*, samt att i 25 § orden: »utan behåller den hemortsrätt, han näst derförut egde», utbyttes mot: »utan behåller den hemortsrätt, han *genom ett års vistande i annat samhälle sig förvärfvat*.» Då enligt nu gällande förordning angående mantals- och skattskrifningars förrättande af den 20 juli 1861 en person enligt 1 § endast under tiden mellan medium af november och slutet af december månad kunde blifva i ett samhälle mantalsskrifven, men deremot vore skyldig enligt 5 § 2 mom. genast eller senast 14 dagar efter inflyttningen detta hos pastors-embetet anmäla, syntes den föreslagna förändringen af förenämnda 22 och 25 §§ vara till syftet ledande.

På grund af hvad han sålunda anført föreslår motionären, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att ordet »mantalsskrifven» i 22 och 25 §§ af nu gällande nämnda förordning angående fattigvården af den 9 juni 1871 utbytes mot *kyrkoskrifven*, samt att i 25 § orden: »utan behåller den hemortsrätt, han näst derförut egde» utbytas mot: »utan behåller den hemortsrätt, han *genom ett års vistande i annat samhälle sig förvärfvat*.»

Motionärens syfte med det framlagda förslaget framgår tydligast af det exempel han anført. I följd deraf, att hemortsrätts förvärfvande är bundet vid den endast en gång om året skeende mantalsskrifningen, kan nemligen inträffa, å ena sidan att en person mantalsskrifves och förvärfvar hemortsrätt inom ett fattigvårdssamhälle, der han endast en kort tid vistas, och, å andra sidan att en person vistas en ganska lång tid inom ett samhälle, innan han derstädes förvärfvar hemortsrätt. Det är de i dylika fall uppkommande oegentligheter, som motionären velat med sitt förslag afhjelpa.

Att han i detta syfte önskar få ordet »mantalsskrifven» i 22 och 25 §§ utbytt mot ordet »kyrkoskrifven», har sin grund deri, att kyrkoskrifning kan när som helst verkställas, och att en persons vistelseort följaktligen kan när som helst jemväl blifva hans kyrkoskrifningsort. Men det är ingalunda visst, att i verkligheten så sker. För kyrkoskrifningen finnas icke meddelade sådana verk samma bestämmelser i ändamål att bringa densamma i öfverensstämmelse med de verkliga förhållandena som i fråga om mantalsskrifningen. Följaktligen måste, för att en så vigtig omständighet som en persons hemortsrätt

i fattigvårdsafseende skulle kunna grundas på kyrkoskrifningen, derom utfärdas helt andra och fullständigare föreskrifter än de, som nu äro gällande. Men då motionären icke framställt förslag härom, torde lagutskottet icke ega att ingå i pröfning, huru vida sådana föreskrifter lämpligen kunna meddelas utan att förfela det med kyrkoskrifningen i öfrigt åsyftade ändamål. Vid sådant förhållande kan utskottet ej heller förorda bifall till hvad motionären uti ifrågakomna hänseende föreslagit.

Om således hemortsrätten fortfarande bör vara beroende af vistelse inom ett samhälle eller tillvaron af sådana omständigheter i öfrigt, att personen i fråga blifvit eller författningsenligt bort blifva derstädes mantalsskrifven, så kan emellertid, äfven med en fullt riktig tillämpning af författningarnas bestämmelser, inträffa, att hemortsrätt förvärfvas genom vistande inom ett fattigvårdssamhälle under vida kortare tid än ett år. För att afhjelpa den obillighet, som, enligt motionärens tanke, häraf föranledes uti det i 25 § omförmälda särskilda fall, föreslår motionären, att hemortsrätt skall vinnas först genom ett års vistande inom fattigvårdssamhället. Då likväl denna tid icke lär kunna med någon säkerhet räknas från annan tidpunkt än den, då personen i fråga första gången efter sin inflyttning till ett fattigvårdssamhälle blifvit eller bort blifva derstädes mantalsskrifven, sammanfaller detta förslag i sjelfva verket med det vid flera föregående tillfällen framställda förslaget, att för hemortsrätts förvärfvande inom ett sådant samhälle skulle fordras mantalsskrifning för två på hvarandra följande år. Häremot anfördes i ofvan åberopade komitébetänkande af den 5 december 1870 bland annat: att, om äfven för närvarande, då hemortsrätten berodde af endast en mantalsskrifning, det icke sällan vore förenadt med mycken svårighet att kunna åstadkomma den för bestämmande af en persons hemortsrätt nödiga utredning, helst, ehvad mantalsskrifning egt rum eller icke, det måste undersökas och pröfvas, hvarest sådan skrifning rätteligen bort ske, mycket större svårighet skulle uppstå, om det för bestämmande af en persons hemortsrätt skulle vara nödigt utreda, hvarest han senast för två på hvarandra följande år författningsenligt bort vara mantalsskrifven; att ett sådant stadgande skulle inom de särskilda fattigvårdssamhällena, synnerligast dem å landet, kunna leda till vidriga samt för de arbetande och mindre bemedlade folkklasserna, som för vinnande af arbetsförtjenst eller bättre utkomst behöfva ombyta hemvist, särdeles olycksbringande vexationer, afseende deras fördrifvande från de samhällen, till hvilka de inflyttat; samt att derigenom jemväl skulle förorsakas, att de samhällen, som vinnlade sig om och kunde lyckas att nödgå inflyttade personer, hvilka befarades i en framtid falla fattigvården till last, att före ett kommande års mantalsskrifning utflytta, sålunda skulle, andra samhällen till men, tillvinna sig en oförtjent lindring i sitt fattigvårds-

åliggande, under det att fattigvårdstungan i allmänhet ej kunde annat än tilltaga, då personer, som inom samhällen, till hvilka de inflyttade, beredde sig tillfälle till bergning, icke blefve i sin sträfvan att lofligen försörja sig och de sina af andra samhällsmedlemmar uppmuntrade och understödde, utan möjligen oroade och fördrifne samt sålunda snart komme att hemfalla till nöd och elände, som de i motsatt fall möjligen kunnat undgå.

Dessa skäl synas vara tillämpliga äfven på det nu föreliggande förslaget; och får utskottet, under åberopande så väl af dessa skäl som af hvad utskottet i öfrigt andragit, hemställa,

- 2) att herr Back P. Erssons förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

I den tredje af de nu föreliggande motionerna anför herr A. Göransson, efter att hafva erinrat om lydelsen af 23 § i gällande fattigvårdsförordning, följande:

»Anledningen till detta stadgande torde otvifvelaktigt varit den, att man antagit, det en person efter fylda 60 år i allmänhet icke längre skulle genom arbete kunna försörja sig sjelf och sin familj, och att han därför, oberoende af vistelseort derefter, sedan skulle behålla den hemortsrätt han då egde. Det torde dock icke kunna bestridas, att krafter och förmåga att genom arbete försörja sig och de sina äro betydligt förminskade, långt innan en person uppnår 60 års ålder, och då erfarenheten visat, att medellösa personer vid en ålder mellan 50 och 60 år ofta afflytta från en församling, der de må hända tillbringat större delen af sin krafts dagar, och inflytta till en annan församling, der de inom några år komma fattigvården till last, vill det synas mig, som både billighet och rättvisa talade därför, att der en person har hemortsrätt, då han fyller 50 år, der bör han ock fortfarande hafva hemortsrätt».

På grund af det sålunda anförda föreslår motionären, att 23 § af kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

23 §. Den, som fyllt femtio år, behåller derefter den hemortsrätt han då egde.

Då, såsom motionären riktigt angifvit, det ifrågavarande stadgandet har sin grund deri, att vid den tid, då en person uppnår 60 års ålder, hans arbetskraft antages hafva undergått en väsentlig minskning, är det tydligt, att stadgandet icke i alla särskilda fall kan träffa det rätta. Men det bör

härvid beaktas, att, om ock i många fall en dylik minskning i arbetskraften inträder tidigare än vid 60 års ålder, mången äfven långt utöfver nämnda ålder bibehåller tillräcklig arbetsförmåga för att kunna försörja sig och de sina. Före tillämpandet af 1871 års fattigvårdsförordning inträdde det uti ifrågavarande § omförmälda förhållande redan vid 55 års ålder; men Riksdagen föreslog i den skrifvelse af den 13 maj 1869, hvaruti gjordes framställning till Kongl. Maj:t om ändringar i fattigvårdslagstiftningen, att en sådan bestämmelse som den nu gällande måtte meddelas. Såsom skäl därför anfördes af de inom hvardera kammaren tillsatta tillfälliga utskott, hvilka förberedt ärendet, att erfarenheten visat, att de flesta menniskor vid 55 års ålder äro i besittning af fulla kropps- och själskrafter. Lagutskottet har icke någon anledning att antaga, att under den tid, som derefter förflutit, förändrade förhållanden i förevarande afseende inträdt.

Utskottet vill ock erinra, att, såsom allt för väl känt är, det nu gällande stadgandet föranleder, att, då en person närmar sig den bestämda åldersgränsen, fattigvårdssamhälle ofta söker hindra honom från att inom detsamma förvärfva hemortsrätt, hvarigenom förorsakas svåra olägenheter för den ifrågavarande personen. Med hänsyn härtill synes det utskottet vara betänkligt att flytta åldersgränsen till 50 år, enär alla dessa svårigheter då skulle inträda vid en tidpunkt, då personen, om ej i alla fall, dock i vida flera än vid 60 års ålder ännu är i besittning af den arbetsförmåga, att han, om ej yttre hinder läggas i hans väg, kan försörja sig och sin familj.

På grund af det sålunda anförda hemställer utskottet,

3) att herr Göranssons motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 6 april 1888.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservation:

af herr *Back P. Ersson*.